

Meldingsvoorschrift in vergunningen voor grondwateronttrekkingen

Provincie Zuid-Holland

Amsterdam, december 2007

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1. Inleiding	11
1.1 Aanleiding	11
1.2 Leeswijzer	12
2. Opzet van het onderzoek	13
2.1 Vraagstelling en onderzoeksvragen	13
2.2 Afbakening	13
2.3 Gevolgde werkwijze	14
2.4 Beoordelingskader	14
3. Grondwateronttrekkingen en meldingsvoorschrift	17
3.1 Grondwateronttrekkingen	17
3.2 Meldingsvoorschrift in vergunningen voor grondwateronttrekkingen	22
3.4 Gevalstudie: Uniqema Nederland B.V.	24
3.5 Conclusie en aanbeveling.....	27
Reactie Gedeputeerde Staten	29
Nawoord Rekenkamer	31
Bijlage Verantwoording	33

Voorwoord

In de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland vinden grote grondwateronttrekkingen plaats. Als die plotseling worden stopgezet, kan dit leiden tot verhoging van de grondwaterstand en daarmee tot overlast voor de omgeving. De Randstedelijke Rekenkamer heeft onderzocht of de vier provincies een meldingsvoorschrift in de vergunningen voor grondwateronttrekkingen hebben opgenomen, zodat bij stopzetting of vermindering van grondwateronttrekkingen het risico op overlast via maatregelen kan worden beperkt.

Hiervoor heeft de Rekenkamer de vergunningen voor grote, permanente grondwateronttrekkingen beoordeeld op de aanwezigheid van een meldingsvoorschrift voor stopzetting van de onttrekkingen. Tevens is gekeken naar het beleid van de provincie omtrent het eventueel opnemen van een meldingsvoorschrift in deze vergunningen. Het rapport geeft hierbij inzicht in het aantal lopende vergunningen voor grondwateronttrekkingen, de omvang en het doel van de onttrekkingen, alsmede een voorbeeld van de eventuele gevolgen als de onttrekking wordt stopgezet. In de provincie Zuid-Holland heeft de Rekenkamer gekozen voor de onttrekking van Uniqema B.V. te Gouda.

In de samenvatting is een overzicht van de bevindingen, de conclusie en aanbeveling voor de provincie Zuid-Holland opgenomen. In dit overzicht zijn eveneens de bevindingen voor de andere drie provincies opgenomen. De rapporten van deze provincies zijn te vinden op de website van de Rekenkamer (www.randstedelijke-rekenkamer.nl).

De Rekenkamer wil graag alle geïnterviewden en ambtenaren die ons hebben ondersteund bij het dossieronderzoek bedanken voor alle hulp en de prettige samenwerking.

Dit onderzoek is uitgevoerd door drs. Dharma Tjiam (projectleider), drs. Annelies Eggebeen, drs. Linda Voetee, drs. Steven van Oostveen en drs. Arjan Wiggers (directielid).

Prof. dr. Bart Noordam
Bestuurder Randstedelijke Rekenkamer

Bevindingen voor de vier Randstadprovincies

Onderzoeksvraag 1:

Wat is het aantal lopende vergunningen voor grondwateronttrekkingen van meer dan 0,5 miljoen m³ in de provincie? Hoe groot zijn deze grondwateronttrekkingen en waarvoor worden zij gebruikt?

	Flevoland	Noord-Holland	Utrecht	Zuid-Holland
Aantal vergunningen	6	16	31	39; in twee gevallen is de onttrekking feitelijk beëindigd.
Drinkwater	6	10	25	29
Industrie	0	6	6	10
Totale omvang onttrekkingen (in vergunning)	38 miljoen m ³	167,2 miljoen m ³	105,2 miljoen m ³	208,5 miljoen m ³
Infiltratie	N.v.t.	Een groot deel wordt geïnfilteerd.	Toegestaan bij een beperkt aantal vergunningen.	Een deel wordt geïnfilteerd.

Onderzoeksvraag 2:

Is in de vergunningen een meldingsvoorschrift voor vermindering of stopzetting van de onttrekking opgenomen?

	Flevoland	Noord-Holland	Utrecht	Zuid-Holland
Aantal onderzochte vergunningen	6	10	31	37
Meldingsvoorschrift voor stopzetting	0	0	0	3
Meldingsvoorschrift voor vermindering	0	0	0	0
Opmerkingen		De Rekenkamer heeft 10 van de 16 vergunningen onderzocht. Van 6 vergunningen, waarvan 2 industrieel, is het dossier geheel of gedeeltelijk vernietigd.	Eén recente ontwerpvergunning bevat een meldingsvoorschrift bij stopzetting.	De planning is om in de eerste helft van 2008 gereed te zijn met het opnemen van een meldingsvoorschrift in alle vergunningen.

Onderzoeksvraag 3:

Welk beleid heeft de provincie met betrekking tot het opnemen van het meldingsvoorschrift in de vergunningen voor grondwateronttrekkingen?

	Flevoland	Noord-Holland	Utrecht	Zuid-Holland
Huidig beleid	Geen beleid. Wel is de werkinstructie inmiddels aangevuld met de overweging een meldingsvoorschrift op te nemen in te verlenen vergunningen.	Geen beleid.	In het concept Grondwaterplan 2008-2013 staat het voornemen in de vergunningen een meldingsvoorschrift op te nemen. Het Grondwaterplan moet nog worden vastgesteld door PS.	In het Grondwaterplan 2007-2013 staat het voornemen in de vergunningen een meldingsvoorschrift op te nemen.

Onderzoeksvraag 4:

Wat kan de impact van de vermindering of stopzetting van grote grondwateronttrekkingen zijn?

	Flevoland	Noord-Holland	Utrecht	Zuid-Holland
Risico's op overlast	Gering	Aanwezig, maar op dit moment klein.	Aanwezig, maar op dit moment klein.	Aanwezig, maar op dit moment klein.
Redenen	<ul style="list-style-type: none"> - Onttrekkingen liggen in landelijk gebied. - Slecht doorlatende kleilaag in grootste deel provincie. - (Nog) geen industriële onttrekkingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Deel van de onttrekkingen ligt nabij stedelijk gebied. - De meeste vergunningen voor drinkwaterbedrijven. - Eén zeer grote industriële ontrekking; daar is geen risico op overlast. 	<ul style="list-style-type: none"> - Deel van de onttrekkingen ligt nabij stedelijk gebied. - De meeste vergunningen voor drinkwaterbedrijven. - (Nog) geen zeer grote industriële onttrekkingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bij 35 van de 39 vergunningen goede mogelijkheden voor afwatering of geringe netto ontrekking. - Drie van de vier industriële onttrekkingen binnen bebouwde kom zijn niet zeer groot. - Uitzondering is de ontrekking door DSM Delft.
Casus	Bremerberg (Biddinghuizen)	Kennemerduinen (Zuid-Kennemerland); ontrekking is in 2002 gestopt.	De Hooge Boom (Kamerik, bij Woerden)	Uniqema B.V. (Gouda)
Effecten en risico's bij eventuele stopzetting (schatting)	Kleine verhoging grondwaterstand en alleen in de directe omgeving. De kans op overlast is gering.	Zonder compenserende maatregelen kans op wateroverlast in een gebied van 329 ha. Daarom zijn compenserende maatregelen genomen, waarvan de kosten tenminste € 6,7 miljoen bedragen.	Kans op wateroverlast in aanzienlijk deel van Woerden. Vermindering van opbrengst van de landbouw in de directe omgeving.	Kans op wateroverlast in een gebied van 7 ha. De totale omvang van de schade is beperkt.

Conclusie en aanbeveling provincie Zuid-Holland

De bovenstaande bevindingen voor de provincie Zuid-Holland leiden tot de volgende conclusie en aanbeveling:

Conclusie:

De provincie Zuid-Holland is gestart om alle vergunningen voor grondwateronttrekking van een meldingsvoorschrift te voorzien. Volgens de planning is dit in de eerste helft van 2008 gereed. Hiermee krijgen de betrokken partijen, waaronder de provincie, bij beëindiging van een onttrekking de tijd om compenserende maatregelen te treffen. Er zijn risico's op overlast bij stopzetting van een onttrekking, maar de totale omvang van de schade hiervan is waarschijnlijk beperkt. Dit met uitzondering van de casus DSM Delft. Door verdere verstedelijking of door nieuwe vergunningen voor onttrekkingen kunnen risico's op wateroverlast veranderen.

Aanbeveling:

Vraag GS medio 2008 te rapporteren of de actualisatie van de vergunningen is afgerond.

HOOFDSTUK 1

Inleiding

1.1 Aanleiding

De Programmaraad heeft de Randstedelijke Rekenkamer gevraagd een onderzoek uit te voeren naar het onderwerp Water. De provincie heeft een groot aantal taken en bevoegdheden op dit terrein. De Rekenkamer heeft gekozen om binnen dit onderzoeksterrein als eerste een onderzoek te doen naar meldingsvoorschriften in vergunningen voor grondwateronttrekkingen. In deze nota staan de bevindingen en conclusies van dit onderzoek, gevolgd door een aanbeveling van de Rekenkamer. Naast het onderzoek naar de grondwateronttrekkingen is gestart met een (voor)onderzoek naar het thema Water en Ruimte.

De provincies zijn op grond van de Grondwaterwet (Gww) het bevoegde orgaan voor de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen. In deze wet is opgenomen dat het verboden is grondwater te onttrekken, tenzij Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie daarvoor een vergunning verlenen. Voor drinkwatervoorziening, koude-warmte opslag en grote industriële onttrekkingen (meer dan 0,5 miljoen m³ per jaar) blijft deze bevoegdheid - voor zover nu bekend - na het opgaan van de Gww in de nieuwe Waterwet bestaan.

Bij onttrekkingen wordt grondwater, met behulp van bijvoorbeeld pompen, uit de bodem gehaald. In de bodem zijn normaliter verschillende watervoerende lagen aanwezig, die in de meeste gevallen worden gescheiden door slecht doorlatende tussenlagen, zoals klei. Het onttrokken grondwater kan afkomstig zijn uit de bovenste watervoerende laag (ondiepe winningen) of uit diepere watervoerende lagen (diepe winningen). Voor onttrekkingen van grote omvang geldt dat zij een merkbare invloed hebben op de grondwaterhuishouding in het betreffende gebied. Deze onttrekkingen worden vaak uitgevoerd door waterleidingbedrijven ten behoeve van de drinkwatervoorziening. Ook industriële bedrijven kunnen op grote schaal grondwater onttrekken. Het water wordt dan als productiemiddel gebruikt, bijvoorbeeld als koelwater. Vermindering of stopzetting van een grote onttrekking kan leiden tot een aanzienlijke stijging van de grondwaterstand en daarmee tot overlast.

Een bekend voorbeeld van vermindering van grondwateronttrekking is DSM Gist in Delft. In april 2004 heeft DSM aangekondigd de onttrekking substantieel te willen verminderen. Vermindering of stopzetting van de grondwateronttrekking zal zonder maatregelen leiden tot grote grondwateroverlast, die tot in Den Haag/Wateringen en Rotterdam merkbaar zal zijn. Dat heeft onder meer te maken met de omvang van de onttrekking, de sterke verstedelijking van het gebied en de bodemkenmerken ter plekke. De betrokken partijen hadden de rechter gevraagd om een principiële uitspraak over de te hanteren meldingstermijn voor vermindering of stopzetting van de onttrekking te doen. Op 20 juni 2007 heeft de civiele rechtbank Den Haag geoordeeld dat een meldingstermijn alleen op grond van de Gww kan worden gesteld. Deze uitspraak is gunstig voor DSM, omdat in de vergunning geen meldingstermijn was opgenomen en DSM dus gerechtigd is het onttrekken van grondwater te verminderen. De overheden gaan hiertegen in beroep.

Het DSM voorbeeld laat zien dat het voor provincies zaak is om tijdig op de hoogte te zijn van het voornemen van de vergunninghouder tot stopzetting of vermindering van de grondwateronttrekking. De betrokken overheden¹, bewoners en bedrijven kunnen dan tijdig maatregelen nemen (bijvoorbeeld via extra bemaling) om de verwachte overlast te voorkomen. In verband hiermee hebben provincies sinds 1995 de bevoegdheid om in de vergunning een verplichting op te nemen, dat het voornemen tot vermindering of stopzetting van de grondwateronttrekking vooraf wordt gemeld. De Rekenkamer heeft onderzocht in hoeverre de provincie Zuid-Holland gebruik maakt van een dergelijk meldingsvoorschrift, zodat betrokken partijen de mogelijkheid hebben tijdig te anticiperen op de stopzetting van grondwateronttrekkingen.

1.2 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd: in hoofdstuk 2 komen de probleemstelling, de onderzoeksvragen, de afbakening van het onderzoek en het beoordelingskader aan de orde. Hoofdstuk 3 laat de mogelijke oorzaken van grondwateroverlast en de bevindingen over het meldingsvoorschrift in de vergunningen voor grondwateronttrekking zien. Als gevalstudie worden de gevolgen van een eventuele stopzetting van de grondwateronttrekking door Uniqema Nederland B.V. te Gouda in dit hoofdstuk beschreven. Afgesloten wordt met de conclusie van dit onderzoek en de aanbeveling van de Rekenkamer, de reactie van Gedeputeerde Staten en het nawoord van de Rekenkamer.

¹ Provincies, gemeenten, waterschappen en soms het Rijk.

HOOFDSTUK 2

Opzet van het onderzoek

Dit hoofdstuk bevat de vraagstelling, onderzoeksvragen en afbakening van het onderzoek. Daarnaast worden de gevolgde werkwijze en het beoordelingskader beschreven.

2.1 Vraagstelling en onderzoeksvragen

De vraagstelling van het onderzoek luidt:

Heeft de provincie door het opnemen van een meldingsvoorschrift voor vermindering of stopzetting van de grondwateronttrekking in de vergunning het risico op grondwateroverlast beperkt?

In dit rapport wordt met *meldingsvoorschrift* bedoeld: een voorschrift in de vergunning met een meldingstermijn voorafgaand aan een vermindering of stopzetting van een grondwateronttrekking, zoals omschreven in de Grondwaterwet.²

De vraagstelling is uitgewerkt in vier onderzoeksvragen:

1. Wat is het aantal lopende vergunningen voor grondwateronttrekkingen van meer dan 0,5 miljoen m³ in de provincie? Hoe groot zijn deze grondwateronttrekkingen en waarvoor worden zij gebruikt?
2. Is in de vergunningen een meldingsvoorschrift voor vermindering of stopzetting van de onttrekking opgenomen?
3. Welk beleid heeft de provincie met betrekking tot het opnemen van het meldingsvoorschrift in de vergunningen voor grondwateronttrekkingen?
4. Wat kan de impact van de vermindering of stopzetting van grote grondwateronttrekkingen zijn?

2.2 Afbakening

Het onderzoek van de Rekenkamer bestaat uit een inventarisatie van de aanwezigheid van een meldingsvoorschrift in alle begin juli 2007 lopende vergunningen voor grote onttrekkingen (minimaal 0,5 miljoen m³ per jaar). Verder heeft de Rekenkamer gekeken naar het provinciaal beleid omtrent het opnemen van een meldingsvoorschrift in de vergunningen.

Tot het onderzoek behoren niet:

- vergunningen voor onttrekkingen van minder dan 0,5 miljoen m³ per jaar;
- de maatregelen die de provincie daadwerkelijk neemt als een grote vergunninghouder aankondigt de grondwateronttrekking sterk te verminderen of stop te zetten;
- handhaving door de provincie van naleving van de vergunningen, zoals het toezicht op de daadwerkelijke omvang van de onttrekking;
- tijdelijke onttrekkingen: het is immers bekend binnen welke termijn de onttrekking weer wordt stopgezet;
- andere maatregelen dan een meldingsvoorschrift.

² Art. 14 lid 2 van de Grondwaterwet.

Vergunningen voor koude-warmte opslag (KWO) behoren formeel ook niet tot het onderzoek. De onttrekking en de infiltratie van grondwater zijn bij KWO nagenoeg gelijk in omvang, zodat er bij beëindiging van de KWO geen kans is op stijging van de grondwaterstand en de eventuele overlast die dat veroorzaakt. Wel kan stopzetting van een KWO van invloed zijn op de grondwaterkwaliteit. De Rekenkamer heeft daarom als aanvulling op het onderzoek kort gekeken naar het bestaan van een meldingsvoorschrift in de vergunningen voor KWO.

2.3 Gevolgde werkwijze

De Rekenkamer heeft een inventarisatie gemaakt van de vergunningen voor grondwateronttrekkingen groter dan 0,5 miljoen m³. De vergunningen zijn onderzocht op de aanwezigheid van een meldingsvoorschrift voor stopzetting of vermindering van de onttrekking van grondwater. De Rekenkamer heeft daarvoor op locatie een deel van de dossiers ingezien en korte, aanvullende, interviews gehouden met medewerkers van de provincie.

Ondanks het feit dat KWO niet tot het eigenlijke onderzoek behoort, heeft de Rekenkamer in vijf dossiers ook bekeken of de provincie in de vergunningen voor koude – warmte opslag een meldingsvoorschrift voor beëindiging heeft opgenomen. Dit vormt een nuttige aanvulling op de bevindingen van het onderzoek.

De Rekenkamer heeft verder onderzocht of de provincie het meldingsvoorschrift bij vergunningen in haar beleid heeft opgenomen. Ten behoeve daarvan zijn het Grondwaterplan Zuid-Holland 2007-2013 en het Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006-2010 doorgenomen.

Bij één casus zijn de gevolgen van een eventuele stopzetting van de grondwateronttrekking onderzocht. In Zuid-Holland is gekozen voor de grondwateronttrekking door Uniqema Nederland B.V. Voor deze gevalstudie heeft de Rekenkamer gebruik gemaakt van ondersteuning door advies- en ingenieursbureau bureau DHV. Dit bureau heeft aan de hand van onderzoeksrapporten en kaarten de gevolgen van een eventuele stopzetting van deze grondwateronttrekking in Gouda in beeld gebracht.

2.4 Beoordelingskader

Relevante wet- en regelgeving

De Grondwaterwet van 1981³ bevat de regels, taken en bevoegdheden voor het grondwaterbeheer en grondwateronttrekkingen. In de Grondwaterwet is opgenomen dat het verboden is grondwater te onttrekken of te infiltreren zonder een vergunning⁴ van GS (art. 14 lid 1). Als GS een vergunning verlenen, kunnen ze er voorschriften aan verbinden. Door wijziging van de Grondwaterwet is het sinds 1 juli 1995 mogelijk in de vergunning een voorschrift op te nemen om beëindiging of vermindering van het onttrekken of infiltreren vooraf te melden (art. 14 lid 2). GS zijn bevoegd dit voorschrift ook in lopende vergunningen op te nemen (art. 23).

Het is de bedoeling dat de Grondwaterwet op termijn opgaat in de nieuwe Waterwet, samen met een aantal andere wetten, zoals de wet op de Waterhuishouding en de wet Verontreiniging Oppervlaktewateren. De Waterwet ligt op dit moment voor behandeling in de Tweede Kamer. De verwachting is dat de Waterwet niet voor 1 januari 2009 in werking zal treden.⁵

³ Officiële naam: wet van 22 mei 1981, houdende regelen inzake het onttrekken van grondwater en het kunstmatig infiltreren van water in de bodem.

⁴ PS kunnen in een verordening uitzonderingen op de vergunningplicht aanwijzen.

⁵ www.helpdeskwater.nl

In het wetsvoorstel wordt de bevoegdheid van GS om voor onttrekkingen of infiltraties een vergunning te verlenen, ingeperkt. GS blijven verantwoordelijk voor vergunningen voor drinkwatervoorziening, koude-warmte opslag en grote industriële onttrekkingen (> 0,5 miljoen m³ per jaar). Voor de overige onttrekkingen worden de waterschappen het bevoegd gezag.

Rekenkameroordeel

In tabel 1 geeft de Rekenkamer aan op welke wijze de onderzoeksvragen worden beantwoord.

Tabel 1: Beantwoording onderzoeksvragen

Onderzoeksvraag	Wijze van beantwoording
1. Wat is het aantal lopende vergunningen voor grondwateronttrekkingen van meer dan 0,5 miljoen m ³ in de provincie? Hoe groot zijn deze grondwateronttrekkingen en waarvoor worden zij gebruikt?	Beschrijving van het aantal vergunningen voor grondwateronttrekkingen, hun doel en de omvang van de onttrekkingen (paragraaf 3.1)
2. Is in de vergunningen een meldingsvoorschrift voor vermindering of stopzetting van de onttrekking opgenomen?	Inventarisatie van het aantal vergunningen met een meldingsvoorschrift en inventarisatie van de termijnen die aan deze meldingsvoorschrift gekoppeld zijn (paragraaf 3.2)
3. Welk beleid heeft de provincie met betrekking tot het opnemen van het meldingsvoorschrift in de vergunningen voor grondwateronttrekkingen?	Beschrijving van het beleid van de provincie over de invoering van het meldingsvoorschrift (paragraaf 3.3)
4. Wat kan de impact van de vermindering of stopzetting van grote grondwateronttrekkingen zijn?	Beschrijving van de soort en de ligging van de onttrekkingen in de provincie en de casus Uniqema BV (paragraaf 3.1 en 3.4)

Aan de hand van deze antwoorden komt de Rekenkamer tot een oordeel over de huidige risico's die de provincie kan lopen bij de vergunningverlening voor grote grondwateronttrekkingen. Als de provincie geen meldingsvoorschrift heeft ingevoerd is het risico aanwezig dat bij een plotselinge stopzetting grondwateroverlast optreedt. Als de provincie wel een meldingsvoorschrift (in)voert, dat een vergunninghouder verplicht stopzetting of aanzienlijke vermindering van de onttrekking tijdig bij de provincie aan te kondigen, hebben de betrokken partijen de tijd maatregelen te nemen waarmee het risico op overlast wordt beperkt.

HOOFDSTUK 3

Grondwateronttrekkingen en meldingsvoorschrift

Dit hoofdstuk start met een beschrijving van de relatie tussen stopzetting van grondwateronttrekkingen en het ontstaan van grondwateroverlast. Daarna volgt een inventarisatie van het meldingsvoorschrift in de vergunningen voor grote grondwateronttrekkingen, het beleid van de provincie ten aanzien van het meldingsvoorschrift en een beschrijving van de casus Uniqema B.V. Het hoofdstuk sluit af met de conclusie van dit onderzoek en de aanbeveling van de Rekenkamer.

3.1 Grondwateronttrekkingen

Bodemstructuur, ruimtegebruik en grondwateroverlast

Stopzetting of sterke vermindering van een grondwateronttrekking kan wateroverlast opleveren. Of daadwerkelijk overlast optreedt, is afhankelijk van de volgende factoren:

- omvang grondwaterstijging
 - omvang winning
 - bodemstructuur
 - afstand tot de winning
- bestaande grondwaterstand
- ontwateringsmogelijkheden nabij maaiveld
- ruimtegebruik

Allereerst wordt de grondwaterstijging bepaald door de omvang van de winning. Hoe groter de winning, hoe groter de hoeveelheid water die na stopzetting in de bodem blijft en hoe groter het effect op de grondwaterstand. Verder speelt de bodemstructuur in de regio een rol bij de eventuele grondwaterstijging. Als een winning zich onder een dikke laag slecht doorlatende klei bevindt die zich uitstrekt over een groot gebied, is de kans op verhoging van de grondwaterstand nabij maaiveld kleiner dan zonder slecht doorlatende kleilaag. Wordt uit de bovenste zandlaag water gewonnen en is boven deze laag geen laag met slecht doorlatend materiaal aanwezig, dan zal de verhoging van de grondwaterstand nabij maaiveld groot zijn. Een laatste factor met betrekking tot grondwaterstijging, is de afstand tot de winning. Het effect op de grondwaterstand zal kleiner zijn naarmate de afstand tot de winning groter is.

Ook de bestaande grondwaterstand is van belang. Wanneer de grondwaterstand dicht onder de oppervlakte zit, dan zal een stijging van een paar centimeter al tot overlast kunnen leiden. Staat het grondwater enige meters onder het maaiveld, dan hoeft zelfs een stijging van een meter geen merkbare gevolgen te hebben.

Uitgebreide ontwateringsmogelijkheden nabij maaiveld zijn ook belangrijk om overlast te beperken. Het effect van grondwaterstijgingen wordt gedempt als ontwateringsmogelijkheden zoals beken, sloten en drainage aanwezig zijn.

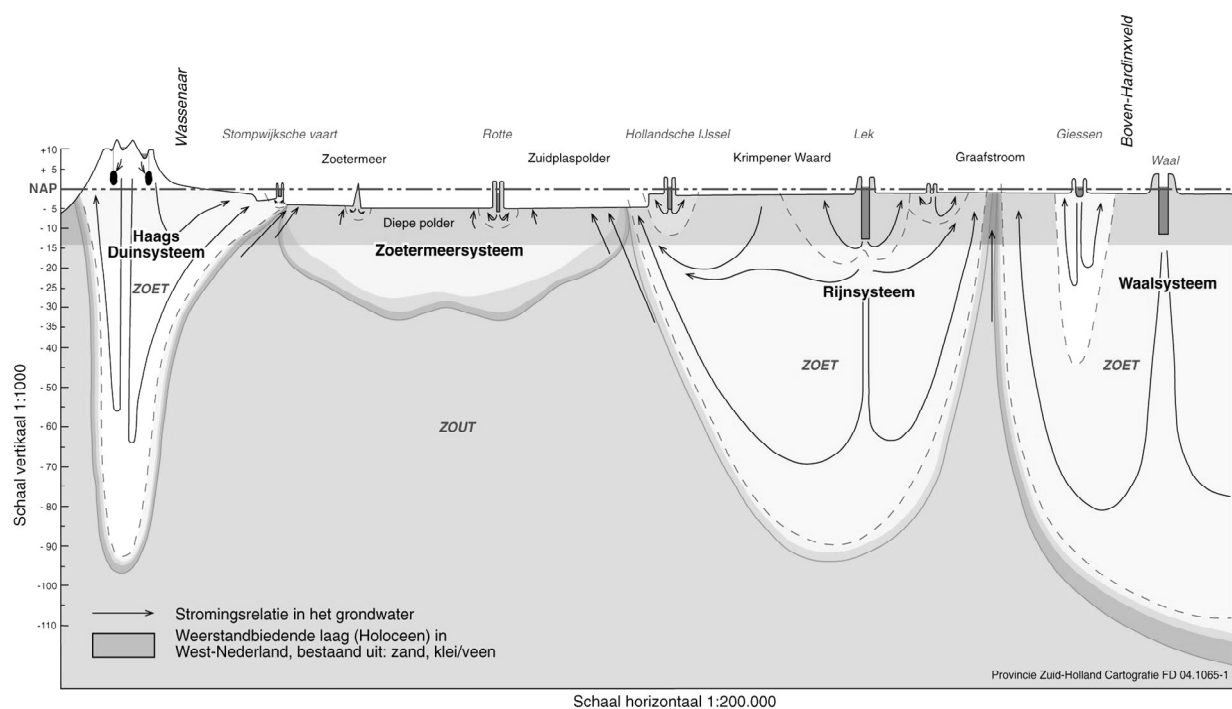
De omvang van de overlast hangt ook samen met het ruimtegebruik. In bebouwd gebied wordt in het algemeen als norm voor overlast gehanteerd: het frequent overschrijden van de grondwaterstand van 70 centimeter onder

de oppervlakte. Gevolgen kunnen dan bijvoorbeeld vochtklachten in woningen, water in kruipruimten of – in extreme gevallen – onderlopen van straten en vloeren zijn. De financiële schade, die hiermee gepaard gaat, kan aanzienlijk zijn. Voor landbouwgebieden, bossen en natuur is de impact kleiner. Hoewel ook in deze gebieden schade kan optreden, is het veelal eenvoudiger voorzorgsmaatregelen te nemen dan in dichtbebouwde gebieden.

De bodemstructuur van Zuid-Holland

Zuid-Holland bestaat geologisch gezien uit twee verschillende gebieden: een klei- en veengebied in de polders en een zandgebied langs de kust. Het klei- en veengebied ligt grotendeels onder zeeniveau, terwijl het zandgebied voornamelijk boven zeeniveau ligt.

Behalve in het duingebied is in de gehele provincie een slecht doorlatende (weerstandbiedende) laag dicht onder het maaiveld aanwezig (zie figuur 1). Deze laag werkt als een barrière voor de grondwaterstroming. Onder deze deklaag ligt een laag (watervoerend pakket) die bestaat uit goed doorlatend materiaal waardoor het grondwater gemakkelijk kan stromen. Deze laag is in Zuid-Holland tussen 10 en 50 meter dik. Hieronder liggen, in een groot deel van de provincie gescheiden door kleilagen, nog drie zandige lagen die grondwater bevatten. Vanwege de grote verschillen in de dikte van de vier watervoerende lagen en de deklaag, is de bodem in het noorden en oosten van de provincie beter in staat water te bergen en af/door te voeren dan in het zuiden en westen van de provincie.⁶

Figuur 1: Dwarsdoorsnede door Zuid-Holland van de waterhuishoudkundige systemen.⁷

Grote permanente grondwateronttrekkingen dienen twee verschillende doeleinden: drinkwater en industrie. Over het algemeen wordt ten behoeve van de drinkwatervoorziening de grootste hoeveelheid grondwater onttrokken (in m³). Onttrekkingen voor industriële doeleinden, bijvoorbeeld het gebruik van grondwater in het productieproces, zijn meestal kleiner (in m³). De Rekenkamer beschouwt ook onttrekkingen voor agrarische doeleinden als industriële onttrekkingen.

⁶ Grondwaterplan Zuid-Holland 2007-2013, pag. 77-78.

⁷ Provincie Zuid-Holland.

Bevinding bij onderzoeksvraag 1:

Provincie Zuid-Holland heeft 39 vergunningen voor grondwateronttrekkingen voor in totaal 208,5 miljoen m³ verleend: 29 vergunningen ten behoeve van de drinkwatervoorziening en 10 voor industrie. Twee industriële bedrijven hebben de onttrekking feitelijk stopgezet. Naast grondwateronttrekking vindt in Zuid-Holland ook voor een deel infiltratie plaats.

Toelichting

Medio 2007 heeft de provincie Zuid-Holland 39 vergunningen voor permanente grondwateronttrekkingen van meer dan 0,5 miljoen m³ verleend, voor in totaal 208,5 miljoen m³ grondwater (zie tabel 2). Verreweg het grootste deel van de onttrekkingen, circa 90%, is ten behoeve van drinkwater. Oasen (13 vergunningen) en Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (11 vergunningen) nemen de meeste vergunningen voor hun rekening.

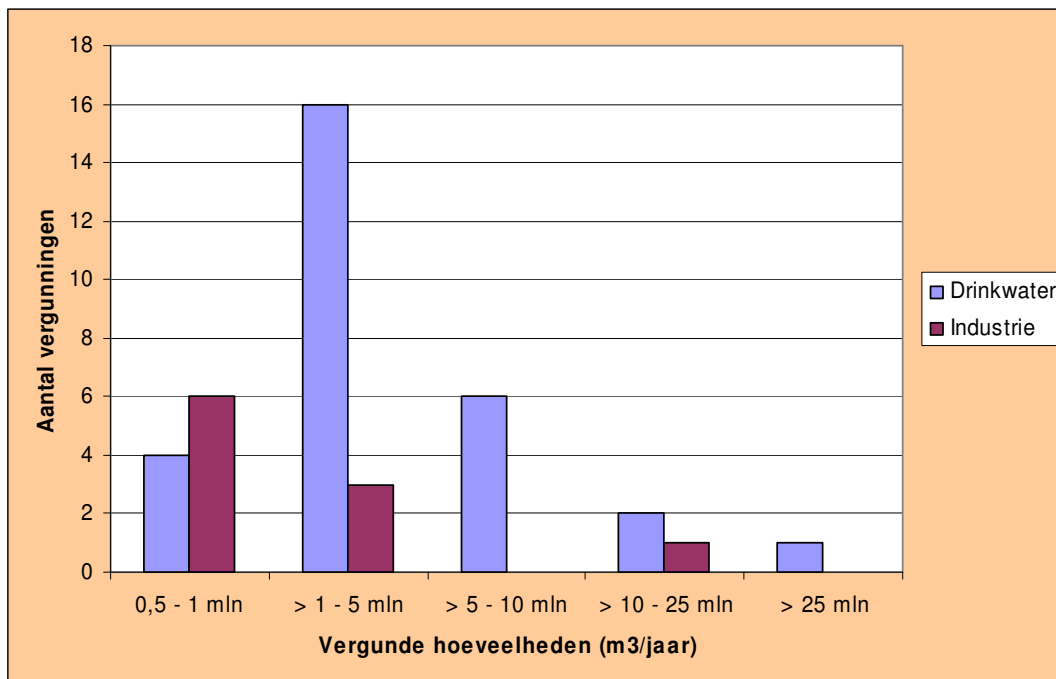
Tabel 2 Aantal verleende vergunningen, medio 2007

		Drinkwater	Industrie	Totaal
A	Verleende vergunningen op 31 december 2006	24	11	35
B	Nieuwe vergunningen per januari 2007	5	0	5
C	Ingetrokken vergunningen per januari 2007	0	1	1
D	Totaal medio 2007 (A+B-C)	29	10	39
E	Totaal vergunde hoeveelheid per januari 2007	185,1 mln. m ³	23,4 mln. m ³	208,5 mln. m ³

Op 31 december 2006 waren er nog 35 vergunningen. In 2007 zijn vijf nieuwe vergunningen verleend en is één vergunning ingetrokken. Ook in de toekomst kunnen nieuwe aanvragen worden ingediend of onttrekkingen worden beëindigd.

De vergunde hoeveelheden worden niet geheel benut. In 2006 werd 146,3 miljoen m³ (77% van de in dat jaar totaal vergunde hoeveelheid) daadwerkelijk onttrokken.⁸ Een deel van het water werd ook weer geïnfiltreerd. Daarnaast hebben twee vergunninghouders, beide industrie, de grondwateronttrekking feitelijk al stopgezet. In 2006 bedroeg de infiltratie 82,4 miljoen m³, wat de totale netto onttrekking in 2006 op 64 miljoen m³ brengt.

⁸ Op 31 december 2006 was in totaal 189,1 miljoen m³ vergund.

Figuur 2: Vergunningen voor grondwateronttrekkingen in Zuid-Holland

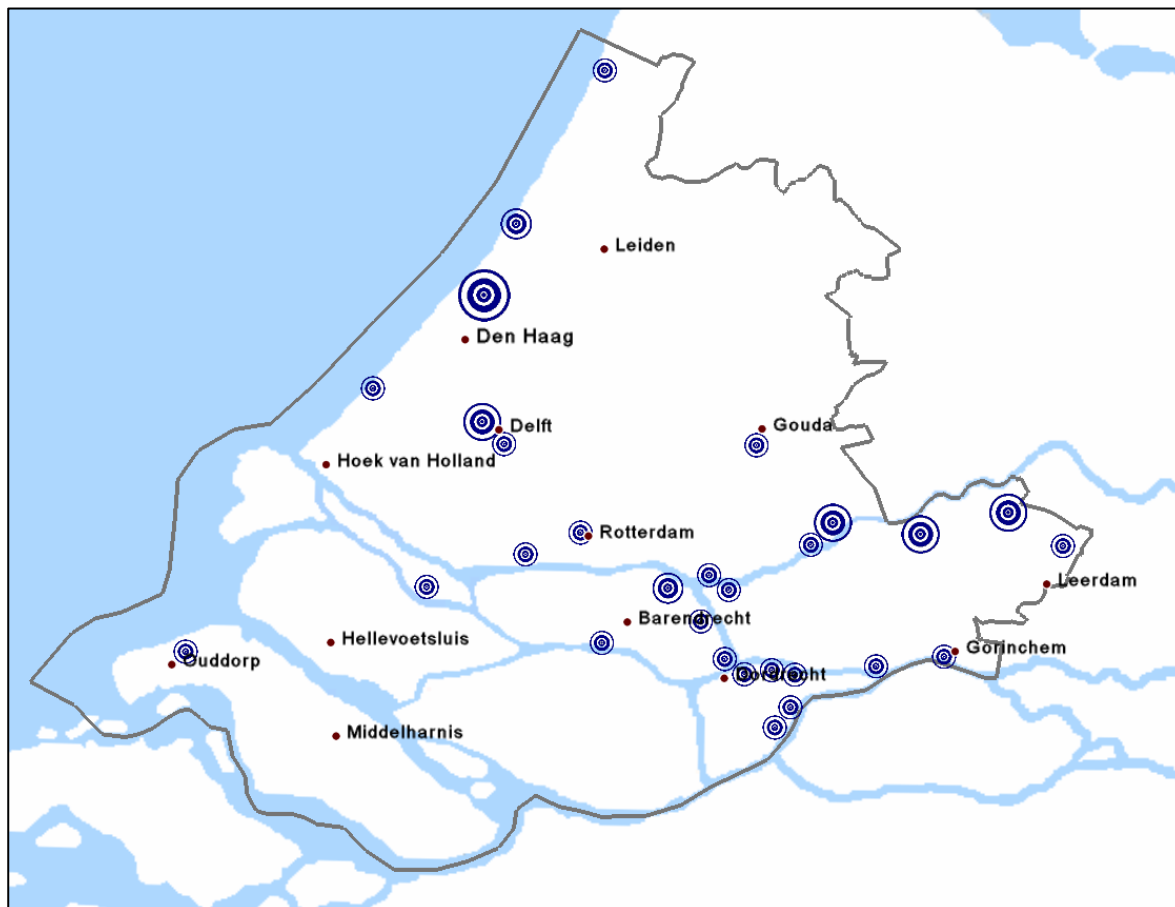
In figuur 2 zijn de 39 vergunningen in vijf klassen afgebeeld, waarbij gekeken is naar de maximaal toegestane grondwateronttrekking per jaar. DSM Gist in Delft is verantwoordelijk voor meer dan de helft van de hoeveelheid grondwater die door industriële bedrijven wordt onttrokken in Zuid-Holland. De grootste drinkwateronttrekking is van Duinwaterbedrijf Zuid-Holland op de locatie Meijndel in de duinen bij Wassenaar (48 miljoen m³). Hiertegenover staat een infiltratie van vergelijkbare omvang.

Grondwateronttrekking in de provincie Zuid-Holland

In de provincie Zuid-Holland vindt grondwateronttrekking voor drinkwatervoorziening plaats in de duinen en langs de oevers van de Lek en Merwede in het oosten van de provincie. Op deze locaties wordt oppervlaktewater, al dan niet kunstmatig, in de bodem gebracht. Hier worden kwaliteitsvariaties uitgevlakt en schadelijke organismen grotendeels verwijderd.⁹ Vervolgens onttrekken de drinkwaterbedrijven dit gezuiverde water om er drinkwater van te produceren.

Onttrekkingen door industriële bedrijven vinden met name plaats in het gebied tussen Delft, Gouda, Leerdam en Dordrecht. Figuur 3 laat zien waar in de provincie de grote onttrekkingen plaatsvinden. De cirkels geven de netto onttrekking weer, dit is de vergunde jaaronttrekking gecorrigeerd voor de infiltratie in 2006. Hoe groter de cirkel is, des te groter is de netto onttrekking.

⁹ Grondwaterplan Zuid-Holland, 2007-2013, o.a. pag. 49 en 80.

Figuur 3: Netto grondwateronttrekkingen > 0,5 miljoen m³ in Zuid-Holland in 2007

Bevinding bij onderzoeksvraag 4:

In Zuid-Holland liggen vier grote, industriële onttrekkingen binnen de bebouwde kom, waar eventuele maatregelen bij wateroverlast het meest kostbaar zijn. Alleen de onttrekking door DSM in Delft is zeer groot. De kans op wateroverlast door stopzetting van de overige 35 onttrekkingen is klein, vanwege de goede afwateringsmogelijkheden of de geringe netto onttrekking. Drinkwaterbedrijven hebben bovendien in een eigen gedragscode opgenomen beëindiging van onttrekkingen tijdig te melden. Door verdere verstedelijking of door nieuwe vergunningen voor onttrekkingen kunnen risico's op wateroverlast veranderen.

Toelichting

In verstedelijkte gebieden zal grondwateroverlast doorgaans tot grotere financiële schade leiden. Maatregelen ter voorkoming van de overlast zijn hier vaak moeilijker en slechts tegen hoge kosten te realiseren. In Zuid-Holland zijn er, naast DSM en Uniqema B.V., twee industriële bedrijven die grondwater onttrekken binnen de bebouwde kom. De overige industriële onttrekkingen vinden plaats langs rivieren en kanalen. Het eventueel beëindigen van deze onttrekkingen zal vanwege deze afwateringsmogelijkheid een geringere invloed hebben op de grondwaterstand. Dit geldt ook voor de drinkwateronttrekkingen langs de Lek en Merwede. Ook in de duinen vinden grote onttrekkingen door drinkwaterbedrijven plaats. Doordat infiltratie en winning er nagenoeg met elkaar in evenwicht zijn, is het risico op wateroverlast door veranderingen van die winningen minder groot. In de toekomst kan de situatie veranderen, bijvoorbeeld door verdergaande verstedelijking of doordat nieuwe vergunningen voor onttrekkingen worden verleend.

Drinkwaterbedrijven

De gezamenlijke drinkwaterbedrijven in Nederland zijn verantwoordelijk voor betrouwbaar drinkwater uit de kraan. Grondwater voorziet in ongeveer tweederde van de totale drinkwaterbehoefte. De drinkwaterbedrijven zijn van mening dat het stopzetten of sterk verminderen van een onttrekking rechtmatig is. Omdat ze echter zorgvuldig willen handelen, hebben ze onderling een gedragscode afgesproken¹⁰. Deze gedragscode houdt in dat ze een meldingstermijn hanteren om de betrokken partijen de gelegenheid te geven voorzorgsmaatregelen tegen mogelijke overlast te nemen. Verder dragen drinkwaterbedrijven bij aan een onderzoek dat voorafgaand aan de daadwerkelijke beëindiging (of reductie) de eventuele schade in kaart brengt. Industriële bedrijven hebben geen gedragscode.

Verantwoordelijkheid bij schade

Op dit moment is niet wettelijk geregeld wie verantwoordelijk is voor het nemen van maatregelen tegen grondwateroverlast, veroorzaakt door het stopzetten of verminderen van een grondwateronttrekking. De verantwoordelijkheid voor het nemen van maatregelen en het dragen van de bijbehorende kosten moet per geval bepaald worden.

3.2 Meldingsvoorschrift in vergunningen voor grondwateronttrekkingen

Bevinding bij onderzoeksvraag 2:

Van de 37 vergunningen waar daadwerkelijk grondwater wordt onttrokken, bevatten drie vergunningen reeds een meldingsvoorschrift voor stopzetting. De provincie is eind 2006 gestart met de actualisatie van alle vergunningen. Volgens planning zullen alle vergunningen in de eerste helft van 2008 voorzien zijn van een meldingsvoorschrift.

Toelichting

De Rekenkamer heeft 37 van de 39 vergunningen onderzocht op de aanwezigheid van een meldingsvoorschrift. De twee vergunningen waar de onttrekkingen feitelijk al zijn beëindigd, zijn buiten beschouwing gelaten omdat zij niet meer geactualiseerd zullen worden. De resultaten zijn weergegeven in tabel 3.

Tabel 3 Stand van zaken actualisatie m.b.t. meldingsvoorschrift, medio 2007

	Drinkwater	Industrie	Totaal
Totaal aantal vergunningen	29	10	39
Geen onttrekking	0	2	2
Onderzocht	29	8	37
Meldingsvoorschrift beëindiging	3	0	3
Meldingsvoorschrift vermindering	0	0	0

Uit de inventarisatie blijkt dat drie vergunningen voor drinkwaterwinning zijn voorzien van een meldingsvoorschrift voor beëindiging van de onttrekking. Het betreft vergunningen die in 2006 om andere redenen aangepast zijn. Omdat in deze drie vergunningen een meldingsvoorschrift bij sterke vermindering ontbreekt, worden ook deze vergunningen meegenomen in de actualisatie.

¹⁰ Position paper grondwateroverlast, Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin), 13 december 2002.

Eind 2006 is de provincie Zuid-Holland gestart met het aanschrijven van alle vergunninghouders. Daarin kondigt de provincie aan een meldingsvoorschrift voor beëindiging en voor vermindering van de grondwateronttrekking in de vergunning te willen gaan opnemen. Bij de melding moet de vergunninghouder een onderzoeksrapport overleggen, waarin de gevolgen van de beëindiging c.q. vermindering van de onttrekking in kaart zijn gebracht.¹¹ Dit komt overeen met de lijn zoals beschreven in het Grondwaterplan. De provincie verwacht in de eerste helft van 2008 alle vergunningen voor grondwateronttrekkingen voorzien te hebben van een meldingsvoorschrift.¹²

Kader: Koude-warmte opslag

De Rekenkamer heeft via een kleine steekproef de aanwezigheid van een meldingsvoorschrift in vergunningen voor koude-warmte opslag (KWO) onderzocht. Bij KWO wordt koud water in de zomer onttrokken en gebruikt voor koeling. Het daardoor opgewarmde water wordt in de grond geïnfiltreerd en in de winter gebruikt voor verwarming.

Bij KWO is de netto grondwateronttrekking in essentie nihil, omdat het grondwater dat wordt onttrokken, na gebruik geïnfiltreerd wordt in de grond. Het risico bij stopzetten van een KWO ligt dan ook niet in een teveel of tekort aan grondwater, maar in de invloed op de kwaliteit van de bodem en het grondwater. Omdat het onderzoek van de Rekenkamer zich concentreert op de risico's op wateroverlast door stopzetting van grondwateronttrekkingen, maken de vergunningen voor KWO geen onderdeel uit van het onderzoek.

Desalniettemin heeft de Rekenkamer via een steekproef een indicatie willen krijgen of de provincie Zuid-Holland een meldingsvoorschrift in de vergunningen voor KWO heeft opgenomen. Uit de steekproef is gebleken dat in recente vergunningen, in ieder geval vanaf 2006, een verplichting voor de vergunninghouder is opgenomen beëindiging van de onttrekking en retournering tenminste een maand van tevoren te melden. Voordat de KWO beëindigd wordt, moet de vergunninghouder ervoor zorgen dat de totale hoeveelheid opgeslagen energie gelijk is aan de totale hoeveelheid onttrokken energie. Momenteel onderzoekt de provincie Zuid-Holland of het noodzakelijk is om in KWO-vergunningen een meldingsvoorschrift op te nemen, gelijk aan het meldingsvoorschrift in de vergunningen voor grote onttrekkingen. Dit zal ook afhangen van overwegingen in IPO-verband. De planning hiervoor is nog niet bekend.¹³

3.3 Provinciaal beleid grondwatervergunningen

Bevinding bij onderzoeksvraag 3:

In het Grondwaterplan Zuid-Holland 2007-2013 is het voornemen opgenomen alle vergunningen voor grondwateronttrekkingen te actualiseren. Hiervan maakt het opnemen van een meldingsvoorschrift deel uit.

Toelichting

Het Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006-2010 bevat de hoofdlijnen van onder andere het provinciale grondwaterbeheer. Het grondwaterbeleid is verder uitgewerkt in het Grondwaterplan Zuid-Holland 2007-2013¹⁴ en geeft daarmee het toetsingskader voor de vergunningverlening in het kader van de Grondwaterwet. Het centrale doel in het Grondwaterplan is duurzaam grondwatergebruik, zonder dat het evenwicht van het

¹¹ Naar aanleiding van een reactie van een aantal drinkwaterbedrijven op een eerder concept, is de onderzoeksplicht op deze wijze in de voorschriften opgenomen.

¹² Bestuurlijk interview, 10 september 2007.

¹³ Telefonisch gesprek ambtelijke organisatie, 16 juli 2007.

¹⁴ Het Grondwaterplan is op 31 januari 2007 vastgesteld door PS en trad in werking op 14 mei 2007.

grondwatersysteem verstoord wordt. Voor grondwateronttrekkingen betekent dit dat de provincie wil voorkomen dat deze leiden tot negatieve effecten op de grondgebruikfuncties. Om dit te realiseren heeft de provincie zich een aantal acties voorgenoemen.¹⁵ Eén daarvan is het actualiseren van vergunningen voor grote grondwateronttrekkingen.¹⁶

In de vergunningen wordt een meldingsvoorschrift (door de provincie aangeduid als beëindigingsvoorschrift) opgenomen met betrekking tot een eventuele vermindering of stopzetting van de onttrekking. Het Grondwaterplan stelt dat dit meldingsvoorschrift moet voorzien in:¹⁷

- Onderzoek naar de gevolgen: de vergunninghouder dient onderzoek te (laten) doen naar de gevolgen van het stopzetten of sterk verminderen van de onttrekking. In dit rapport moeten de gevolgen voor het water- en bodemsysteem in kaart zijn gebracht.
- Tijdig melden: de onttrekker moet zijn voornemen te stoppen of sterk te verminderen tijdig melden aan de provincie.
- Termijn voor het treffen van maatregelen: in de vergunningsvoorschriften is opgenomen welke termijn geldt voor het melden van stopzetten of sterk verminderen. Op basis van het onderzoeksrapport dat bij de melding overlegd wordt, kan de termijn worden aangepast.

3.4 Gevalstudie: Uniqema Nederland B.V.

Inleiding

De Rekenkamer heeft één casus onderzocht op de gevolgen van een eventuele vermindering of stopzetting van een grondwateronttrekking. Doel van de casusbeschrijving is inzicht te bieden in de omvang van de grondwateroverlast die daardoor kan optreden en de kosten van de maatregelen om deze overlast te voorkomen. Bij het selecteren van de casus is voorrang gegeven aan grondwateronttrekkingen waar beëindiging leidt tot relatief grote effecten.

In de provincie Zuid-Holland is de grondwateronttrekking door Uniqema Nederland B.V. te Gouda geselecteerd. Bij de vergunningaanvraag in 1990 is onderzoek gedaan naar de effecten van de onttrekking. Met de informatie uit dit onderzoek en andere bronnen heeft ingenieurs- en adviesbureau DHV een overzicht opgesteld van de situatie bij de onttrekking in Gouda. De onderstaande beschrijving is een samenvatting van het document van DHV.

Algemene beschrijving van de onttrekking

De grondwaterwinning bevindt zich aan de zuidzijde van de stad Gouda, dichtbij de Hollandsche IJssel. Al sinds 1950 wordt in de buurt van de huidige winning (zie figuur 4) grondwater gewonnen door een kaarsenfabriek. Vanaf medio 1971 wordt deze winning geëxploiteerd door Unichema Chemie B.V., dat nu Uniqema Nederland B.V. heet. Het water wordt voornamelijk gebruikt voor koeling.

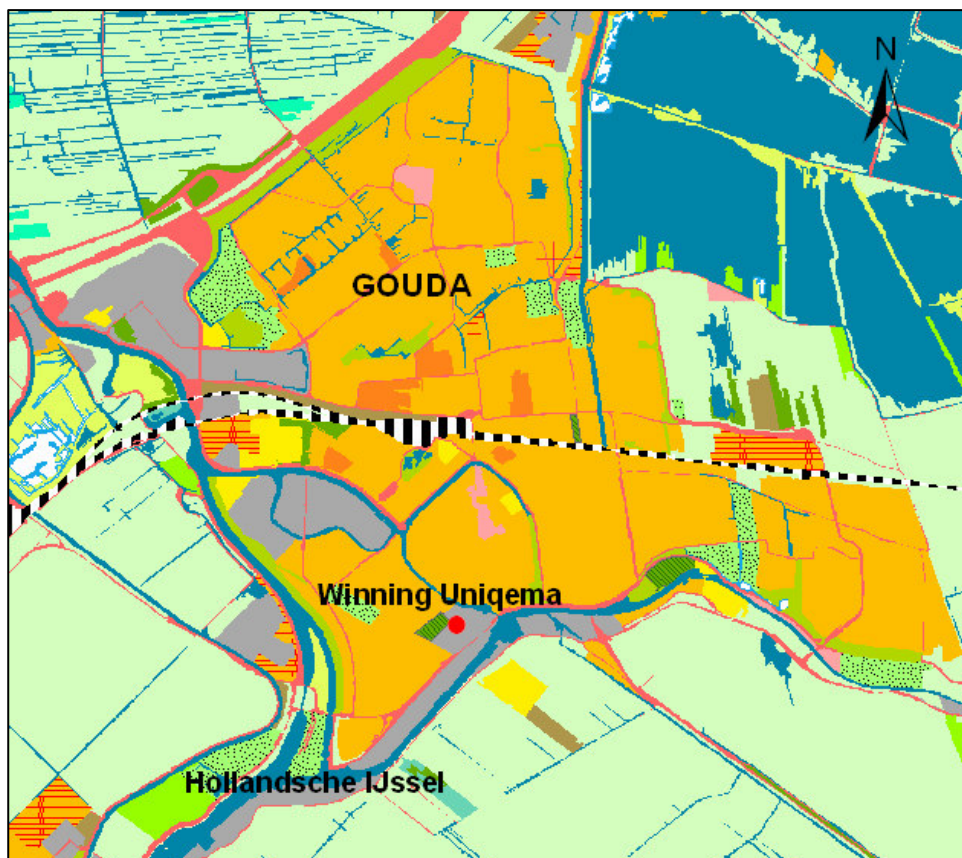
Sinds 1996 wordt rond de 1,1 miljoen m³ grondwater per jaar onttrokken. Dit is nog maar een kwart van de onttrekking in de jaren zeventig en tachtig, toen nog 4,5 miljoen m³ werd onttrokken. Sinds 1993 bedraagt de

¹⁵ Grondwaterplan Zuid-Holland 2007-2013, pag. 72-75.

¹⁶ Eerder, te weten eind 2004, had de provincie een plan van aanpak opgesteld om vergunningen van een meldingsvoorschrift te voorzien. Dit plan van aanpak is toen niet tot uitvoering gekomen in verband met de start van de onderhandelingen met DSM over de vermindering van de onttrekking. Bron: Plan van Aanpak voor het actualiseren van vergunningen voor grote grondwateronttrekkingen, december 2004 & Bestuurlijk interview 10 september 2007.

¹⁷ Grondwaterplan, pag. 58-59 & concept-meldingsvoorschrift d.d. 1 augustus 2007.

vergunde hoeveelheid 1,7 miljoen m³ grondwater per jaar. In de omgeving van Uniqema B.V. zijn geen onttrekkingen bekend die ook invloed hebben op de grondwaterstanden ter plaatse.

Figuur 4: De ligging van de winning van Uniqema B.V. in Gouda; met de CBS Grondgebruiksk kaart als achtergrond.¹⁸

Bevinding bij onderzoeksvraag 4:

Indien de grondwateronttrekking door Uniqema BV wordt stopgezet, stijgt de grondwaterstand met 10 tot maximaal 20 centimeter in een gebied van circa 7 ha. In dit gebied bestaat bij stopzetting een risico op grondwateroverlast, de totale schade zal echter beperkt zijn.

Toelichting

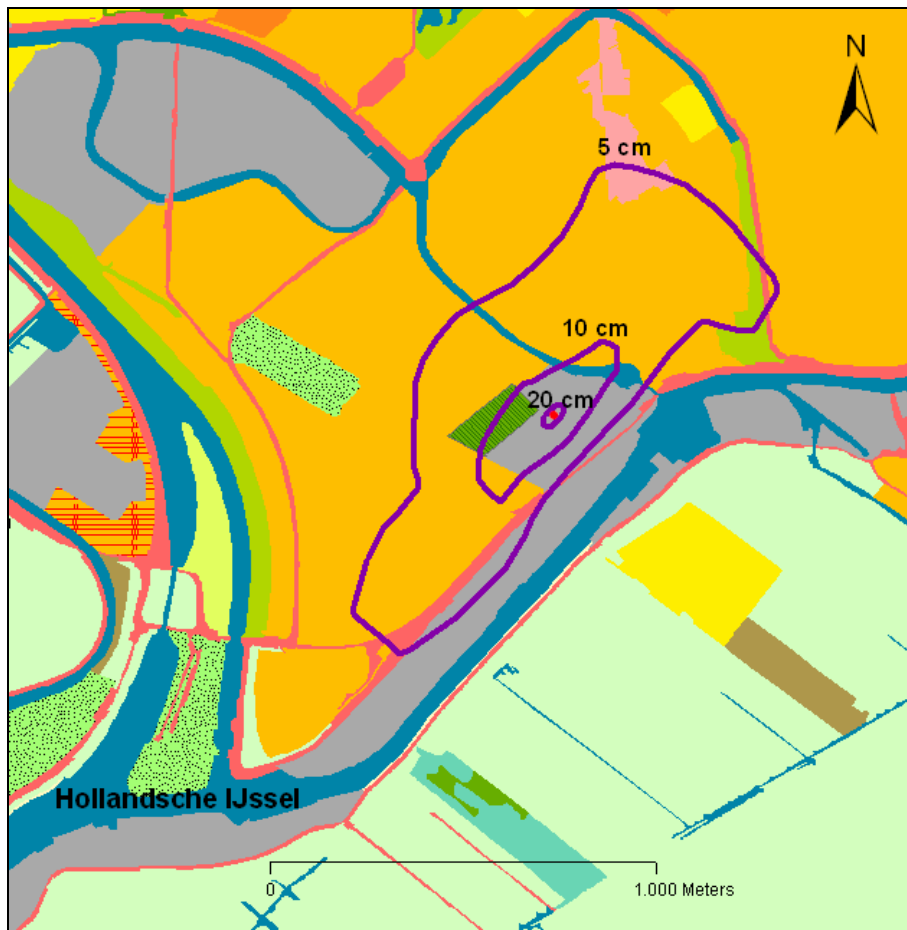
De berekeningen van DHV geven aan dat als de grondwateronttrekking door Uniqema B.V. zou worden gestopt, de grondwaterstand zonder maatregelen significant (meer dan 10 centimeter) zal stijgen in een gebied met een oppervlakte van ongeveer 7 hectare. De maximale stijging treedt vlakbij de onttrekking op en bedraagt circa 20 centimeter. Het gebied waarbinnen verhogingen van de grondwaterstand van meer dan 10 centimeter optreden, wordt grotendeels gebruikt voor de volgende functies:

- bedrijventerrein (circa 4.1 hectare)
- wonen (circa 1.3 hectare)
- begraafplaats (circa 1,0 hectare)

Figuur 5 laat het gebied zien waar bij de eventuele stopzetting van de winning van Uniqema B.V. de grondwaterstand stijgt. Dat gebied valt grotendeels samen met een relatief hoog gelegen bedrijventerrein. Naar

¹⁸ DHV, 2007.

verwachting zijn de risico's op hoge grondwaterstanden (en daarmee op overlast) daar niet groot, maar daarover bestaat geen zekerheid. In de laaggelegen woonwijk, waar in een gebied van circa 1,3 hectare meer dan 10 centimeter verhoging van de grondwaterstand kan optreden, bestaat een risico op grondwateroverlast. Omdat zowel de te verwachten grondwaterstijging als het risicogebied niet groot zijn, zal de totale omvang van de schade¹⁹ beperkt blijven.

Figuur 5: De stijging van de grondwaterstand nabij maaiveld (zonder maatregelen) na het stopzetten van de winning van Uniqema; met de CBS Grondgebruiksk kaart als achtergrond.²⁰

Compenserende maatregelen

Indien zich problemen zouden voordoen bij een eventuele stopzetting van de winning van Uniqema B.V., dan kunnen de volgende maatregelen worden genomen om de grondwateroverlast tegen te gaan:

- horizontale drainage;
- het verlagen van het oppervlaktewaterpeil;
- ophogen;
- de eigenaar van een woning kan wateroverlast in de kruipruimte tegengaan door bijvoorbeeld een pomp te plaatsen of drainage aan te leggen op het eigen terrein.

¹⁹ Dit neemt niet weg dat de kosten per getroffen bewoner of bedrijf wel hoog kunnen zijn.

²⁰ Casus stopzetting winning Uniqema Nederland te Gouda, DHV 2007.

De kosten voor de eventueel te treffen maatregelen zullen beperkt zijn, op basis van een ruwe inschatting enkele tienduizenden euro's. Deze schatting is gebaseerd op de kosten van de maatregelen die genomen zijn bij de stopzetting van de drinkwaterwinning in Zuid-Kennemerland in 2002.²¹ Eventuele maatregelen kunnen wellicht tegelijkertijd genomen worden met maatregelen die periodiek nodig zijn in verband met de bodemdaling in het gebied (ophogen van straten en achterterreinen). Voor deze periodieke ophogingen zijn de volgende partijen verantwoordelijk: de gemeente voor openbare terreinen en de particuliere eigenaren voor het eigen terrein.

Op dit moment is niet wettelijk geregeld dat één partij verantwoordelijk is voor het nemen van maatregelen tegen grondwateroverlast. De verantwoordelijkheid voor de eventueel te nemen maatregelen en de bijbehorende kosten moet daarom per geval bepaald worden.

Uit deze casus blijkt dat niet elke beëindiging van een grondwateronttrekking tot grote en kostbare problemen hoeft te leiden. De invloed op de grondwaterstand wordt namelijk bepaald door een groot aantal factoren. Dat ernstige grondwateroverlast wel degelijk het gevolg kan zijn van het beëindigen van een grondwateronttrekking, ondervinden de betrokken partijen, waaronder de provincie Zuid-Holland, momenteel bij DSM Gist.

3.5 Conclusie en aanbeveling

De bevindingen in de voorgaande paragrafen leiden tot de volgende conclusie:

Conclusie:

De provincie Zuid-Holland is gestart om alle vergunningen voor grondwateronttrekking van een meldingsvoorschrift te voorzien. Volgens de planning is dit in de eerste helft van 2008 gereed. Hiermee krijgen de betrokken partijen, waaronder de provincie, bij beëindiging van een onttrekking de tijd om compenserende maatregelen te treffen. Er zijn risico's op overlast bij stopzetting van een onttrekking, maar de totale omvang van de schade hiervan is waarschijnlijk beperkt. Dit met uitzondering van de casus DSM Delft. Door verdere verstedelijking of door nieuwe vergunningen voor onttrekkingen kunnen risico's op wateroverlast veranderen.

Toelichting bij de conclusie

Drie van de 37 vergunningen die geactualiseerd worden, bevatten een meldingsvoorschrift. De provincie heeft het opnemen van het meldingsvoorschrift opgenomen in het beleid. Zodra alle vergunningen dit voorschrift bevatten, hebben de betrokken partijen de garantie dat er voldoende tijd is om maatregelen te nemen om eventuele wateroverlast te voorkomen, indien een vergunninghouder zou besluiten een onttrekking te stoppen of te verminderen.

Op dit moment zijn er risico's op wateroverlast, maar afgezien van DSM Delft zal de totale omvang van de schade beperkt zijn. Bij het grootste deel (35 van de 39) van de onttrekkingen zijn afwateringsmogelijkheden goed of is de netto onttrekking gering. Vier industriële onttrekkingen liggen binnen de bebouwde kom. Daar bestaat risico op wateroverlast bij stopzetting. Alleen bij DSM Delft zal de totale omvang de schade substantieel zijn.

De Rekenkamer doet de volgende aanbeveling aan PS:

Aanbeveling:

Vraag GS medio 2008 te rapporteren of de actualisatie van de vergunningen is afgerond.

²¹ Casus stopzetting winning Uniqema Nederland te Gouda, DHV 2007.

Reactie Gedeputeerde Staten

Bij brief van 9 november 2007, kenmerk 2007/GM/179, heeft u mij als lid van het college van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland in concept de Bestuurlijke Nota van het onderzoek "Meldingsvoorschrift in vergunningen voor grondwateronttrekking" aangeboden. Hierbij maken wij gebruik van de geboden gelegenheid om te reageren op deze rapportage.

Eerder heeft ambtelijk wederhoor plaatsgevonden met betrekking tot de concept "Nota van Bevindingen Grondwateronttrekkingen provincie Zuid-Holland" van 20 september 2007. Nagenoeg alle opmerkingen zijn overgenomen in de voorliggende rapportage. Er is echter één onderwerp waar de tekst naar onze mening aanpassing behoeft.

Het betreft de bewoordingen in het rapport met betrekking tot de mogelijke (financiële) impact van de vermindering of stopzetting van grote grondwateronttrekkingen. Door – onder andere in de casus Uniqema Nederland BV te Gouda – te kiezen voor relatieve en niet gekwantificeerde begrippen als klein of (waarschijnlijk) beperkt, blijft er ruimte voor interpretatie. Tevens is het arbitrair om op pagina 26, eerste alinea, te (veronder)stellen dat de omvang van de schade beperkt zal blijven wanneer het grondwater meer dan 10 cm stijgt in een gebied van circa 1,3 hectare. Wij vragen u hier maar ook in de conclusies en aanbevelingen een nuancering aan te brengen in de geest van voetnoot 19 op pagina 26. Daarnaast is onduidelijk waar de kostenraming op pagina 27 op is gebaseerd. Wij verzoeken u deze raming te laten vervallen.

Genoemde aspecten kunnen leiden tot een onjuiste beeldvorming bij betrokkenen. Naar ons oordeel is dit ongewenst. Wij verzoeken u om bovenstaande opmerkingen te verwerken in de definitieve rapportage.

Rest ons op te merken dat wij u medio 2008 conform verzoek op de hoogte zullen stellen of de actualisering van de vergunningen is afgerond.

Nawoord Rekenkamer

De Rekenkamer heeft kennis genomen van de reactie van Gedeputeerde Staten (GS) en wil graag kort reageren.

GS vragen de Rekenkamer de bewoordingen, dat de schade bij eventuele vermindering of stopzetting van grote grondwateronttrekkingen beperkt is, te nuanceren. Zij zijn van mening dat het arbitrair is te stellen dat schade beperkt zal blijven. Verder verzoeken zij de kostenraming voor compenserende maatregelen te laten vervallen, omdat onduidelijk is waarop deze is gebaseerd.

De Rekenkamer heeft geen reden gezien het rapport aan te passen. Naar aanleiding van het ambtelijk wederhoor heeft de Rekenkamer reeds in een voetnoot aangegeven dat de kosten per getroffen bewoner of bedrijf hoog kunnen zijn. De kostenraming van enkele tienduizenden euro's is onderbouwd in een rapport dat bij het ambtelijk wederhoor aan de provincie is verstrekt. De stelling dat de omvang van de schade beperkt is, is gebaseerd op deze raming. Voor de meeste overheden is een bedrag van deze orde gering.

Tot slot merken GS op dat zij medio 2008 de Rekenkamer op de hoogte zullen stellen of de actualisatie is afgerond. De Rekenkamer beveelt echter aan dat GS hierover aan PS rapporteren.

BIJLAGE

Verantwoording

Geraadpleegde personen

- Mevrouw L. Dwarshuis, Gedeputeerde, provincie Zuid-Holland
- Mevrouw R. Geerdink, afdeling Handhaving, provincie Zuid-Holland
- Mevrouw D. Jakobs, bureau Coördinatie, provincie Zuid-Holland
- Mevrouw I. ter Laak, afdeling Water, provincie Zuid-Holland
- Mevrouw C. Los, afdeling Vergunningen, provincie Zuid-Holland
- Mevrouw T. Molegraaf, afdeling Water, provincie Zuid-Holland
- De heer C. van der Pijl, afdeling Vergunningen, provincie Zuid-Holland
- De heer W. Smit, afdeling Vergunningen, provincie Zuid-Holland
- De heer H. Spruit, afdeling Vergunningen, provincie Zuid-Holland
- De heer F. Timmermans, afdeling Water, provincie Zuid-Holland
- De heer J. Vermaas, afdeling Water, provincie Zuid-Holland

Bronnen

Algemeen

- Grondwaterwet
- Waterwet (ontwerp)
- Position paper Grondwateroverlast, VEWIN, december 2002
- www.helpdeskwater.nl

Zuid-Holland

- Plan van Aanpak voor het actualiseren van vergunningen voor grote grondwateronttrekkingen, december 2004
- Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006-2010
- Grondwaterplan Zuid-Holland 2007-2013
- Uittreksels uit grondwaterregister
- Verslag bestuurlijk interview, 10 september 2007
- Informatie uit ambtelijk wederhoor, 15 oktober 2007

Gevalstudie

- Casus stopzetting winning Uniqema Nederland te Gouda, ingenieurs- en adviesbureau bureau DHV, opgesteld op verzoek van de Randstedelijke Rekenkamer, 2007

RANDSTEDELIJKE REKENKAMER

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam

020 – 58 18 585 TELEFOON

020 – 58 18 586 FAX

info@randstedelijke-rekenkamer.nl EMAIL

www.randstedelijke-rekenkamer.nl INTERNET

Amsterdam
December 2007

